

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА”

УДК 378.147:640.4

DOI:

Олена Кашинська, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри туризму, готельної і ресторанної справи
ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА”

У статті розглядаються питання використання візуалізації навчального матеріалу під час викладання фахової дисципліни “Організація готельного господарства”. Основну увагу приділено застосуванню структурно-логічних схем на лекціях, під час індивідуальних занять, самостійної роботи студентів та для оцінювання ступеня засвоєння матеріалу з даної дисципліни. Зазначені переваги використання візуалізації навчального матеріалу та з’ясовано, що застосування структурно-логічних схем є ефективним способом передачі, сприйняття, оперування отриманими знаннями.

Ключові слова: наочність; візуалізація; процес візуалізації; структурно-логічні схеми; компетентність; фахова дисципліна; лекція з запланованими помилками; індивідуальне заняття; самостійна робота.

Рис. 3. Літ. 7.

**Olena Kashynska, Ph.D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the Tourism, Hotel and Restaurant Affairs Department
Luhansk Taras Shevchenko National University**

THE USE OF VISUALIZATION OF EDUCATIONAL MATERIAL DURING TEACHING THE PROFESSIONAL DISCIPLINE “ORGANIZATION OF THE HOTEL INDUSTRY”

The modern educational paradigm sets a number of tasks for higher education institutions to ensure the intensification of education; activating the learning and cognitive activity; the formation of worldview and critical thinking; the formation of figurative perception and conceptualization of knowledge and learning activities in minds of students; transfer the knowledge and other.

According to the author, the visualization of educational information, which in the form of didactic tools accelerates and deepens the understanding of the structure of educational domain knowledge, helps to solve the set tasks, gives a more complete description of the educational concepts and relations between them, helps to deepen the processing of knowledge, promotes and improves the ability to apply this knowledge in new situations, allows to link concepts from different areas of the subject.

The article states that nowadays the scientists ignore the issues concerning substantiation of the effective use of visualization of educational material with the purpose to stimulate learning and cognitive activity of the students of specialty “Hotel and restaurant business” while studying discipline “Organization of the hotel industry”. Therefore, the aim of this research is theoretically substantiate the reasonability of using the visualization of educational material in the process of studying discipline “Organization of the hotel industry” and give examples of the use of structural and logical schemes during conducting the various types of educational activities.

The definition of the concept “visualization” is given as a means of conveying information, which more complete corresponds to the peculiarities of information perception, understanding of information and formation of knowledge on its basis. The advantages of using the visualization of educational material are noted and the use of structural and logical schemes is found to be an effective way of transferring, perception, and handling of acquired knowledge.

The author focuses mainly on the use of structural and logical schemes during the lectures, private tuitions, the students’ individual work and evaluation of the extent of mastering material of such discipline and gives examples of their use.

Keywords: illustrative material; visualization; visualization process; the structural and logical schemes; a competence; professional discipline; a lecture with planned mistakes; private tuition; an individual work.

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти ставить перед закладами вищої освіти ряд завдань щодо забезпечення інтенсифікації навчання; активізації навчальної пізнавальної діяльності; формування світогляду й критичного мислення;

формування образного сприйняття та представлення знань і навчальних дій в свідомості студентів; передачі знань та інших.

Вирішити поставлені завдання, на нашу думку, допомагає візуалізація навчальної інформації, яка у вигляді дидактичних інструментів також

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА”

прискорює й поглиблює розуміння структури знань предметної навчальної області, дає більш повний опис навчальних понять і зв'язків між ними, допомагає глибокій обробці знань, сприяє й покращує здатність застосування цих знань у нових ситуаціях, дозволяє зв'язати поняття з різних областей навчального предмета.

Провідним видом сприйняття інформації є зорове, адже відомо, що до 90% інформації людина отримує саме через зоровий канал сприйняття. Тому це дає поштовх для активного використання в навчальному процесі як традиційно-наочних, так і інноваційних засобів і прийомів, що дозволяють активізувати роботу зору в процесі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наочність, на думку А. Дистервега, Я. Коменського, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, є важливим стимулом навчально-пізнавальної діяльності.

Б. Голуб, А. Кузьмінський, В. Кукушин, С. Пальчевський, О. Савченко та інші в своїх працях досліджували наочність на загальнодидактичному рівні. Вони визначали її поняття, види, функції, методичні й дидактичні умови застосування.

У методичному посібнику Л.Л. Бутенко, О.Г. Ігнатюк, В.М. Швирки охарактеризовано основні форми та методи візуалізації навчальної інформації, містяться вимоги до складання структурно-логічних схем, таблиць, опорних конспектів та навчальних презентацій.

Проблема використання наочності (у вигляді схем) під час вивчення навчальних дисциплін була розкрита М. Винокуром, Л. Нечепоренко, Н. Силич, О. Скуратович (природничі дисципліни), К. Гарберою, С. Грицуленко, Н. Олійник, Н. Потаповою-Сінько та іншими (економічні дисципліни), Г. Кашкар'овим, О. Крапаневою, О. Назаровою та ін. (правознавство). Дидактичне значення наочності під час вивчення юридичних дисциплін у вищій школі з'ясували К. Левітан, О. Серова та ін.

Проте, поза увагою вчених залишаються питання, які безпосередньо стосуються чіткого обґрунтування ефективного використання візуалізації навчального матеріалу із метою стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів спеціальності “Готельно-ресторанна справа” під час вивчення дисциплін фахового спрямування (зокрема, дисципліни “Організація готельного господарства”). Тому, **мета** даної статті – теоретично обґрунтувати доцільність використання візуалізації навчального матеріалу в процесі вивчення дисципліни “Організація готельного господарства” та навести приклади

використання структурно-логічних схем під час проведення різних видів навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У новому стандарті вищої освіти України для першого (освітньо-наукового) рівня бакалавр спеціальності “Готельно-ресторанна справа (241)” однією із загальних компетентностей, які повинні бути сформовані в студентів під час навчання за даною спеціальністю, є “володіння навиками використання сучасного програмного забезпечення, Internet-ресурсів і роботи в комп'ютерних мережах, володіння основними методами, способами і засобами отримання, зберігання та переробки і використання технологічної інформації у професійній діяльності. Проект TUNING – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел” (ЗК 5) [6]. Тобто, студенти спеціальності “Готельно-ресторанна справа” повинні не просто вміти працювати з інформацією, а використовувати різного роду прийоми й техніки, що спрощують взаємодію з масивом даних.

Важливість цієї компетентності підкріплюється, по-перше, наявністю значної кількості різноманітних підручників, навчальних посібників та інших інформаційних джерел, де належним чином висвітлюються теоретичні положення та практичні аспекти функціонування готельного господарства (С.І. Байлік, О.М. Головка, Г.Я. Круль, М.П. Мальська, Т.Г. Сокол та ін.), які потрібно не тільки опрацювати під час навчання, але й усвідомити та надалі ефективно використовувати на практиці. По-друге, в професійній діяльності фахівці готельного господарства щоденно стикаються зі значним обсягом інформації, що швидко змінюється як за кількістю, так і за насиченістю, тому виникає необхідність навчитися грамотно та швидко з нею працювати.

Традиційні види навчальних занять у такому аспекті стають малоефективними, тому ми звернулись до візуалізації навчального матеріалу, яка має ряд переваг:

- полегшує доступ до різних даних;
- допомагає обробляти великий обсяг інформації та спрощує її сприйняття;
- дозволяє розглядати проблеми з різних сторін та отримувати істинне знання про предмет шляхом міркувань;
- полегшує процес навчання внаслідок інтеграції отриманих знань у структуру вже наявних;
- стимулює логічне й асоціативне мислення

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА”

студентів та заохочує їх до осмислення, узагальнення, уточнення сприйманих образів, забезпечує повноту та цілісність сприйняття.

У визначенні поняття “візуалізація” ми розділяємо думку Д.О. Бархатової, яка під візуалізацією, з одного боку, розуміє метод реалізації принципу наочності як подання інформації у вигляді оптичного зображення (наприклад, у вигляді малюнків, графіків, діаграм, структурних схем, таблиць, карт тощо), з іншого – засіб передачі інформації, який найбільш повно відповідає особливостям сприйняття, розуміння інформації та формування на її основі знань [3].

Тоді як “процес візуалізації, – за визначенням відомого психолога А.О. Вербицького, – це згортання розумового змісту в наочний образ; будучи сприйнятим, образ може бути розгорнутий і служити опорою адекватних розумових і практичних дій” [2].

Розглянемо структурно-логічні схеми (СЛС) як найбільш ефективний спосіб візуалізації навчального матеріалу, який можна використовувати під час проведення різних видів навчальної діяльності для вивчення дисципліни “Організація готельного господарства”.

Структурно-логічні схеми (СЛС) на сьогодні виступають найбільш інформаційно-ємними й універсальними способами систематизації та візуального відображення навчальної інформації, що ґрунтуються на вираженні суттєвих зв’язків між елементами при перетворенні вербальної інформації в невербальну (образну).

У структурно-логічних схемах елементи змісту розташовуються не в лінійному вигляді, а в схематичному, виділяються логічні й спадкоємні зв’язки між ними; поняття не розкривають зміст предмета навчання, але будучи пов’язаними

певною системою, вони надають сенс даній схемі й передають в стислому вигляді ключову інформацію про даний предмет [1].

Зорове сприйняття структурно-логічних схем, як зазначають Л.Л. Бутенко, О.Г. Ігнатівич, В.М. Швирка [7, 11], набагато ефективніше за рахунок чіткої структури смислового змісту теми, який подається з урахуванням законів логіки: аналізу, синтезу, порівняння, судження.

Структурно-логічні схеми ми використовуємо на лекціях, під час індивідуальних занять, самостійної роботи студентів та для оцінювання ступеня засвоєння матеріалу. Приклад структурно-логічної схеми з теми “Характеристика основних типів засобів розміщення” представлено на рис. 1.

Іншим прикладом використання СЛС може слугувати проведення лекції з запланованими помилками, коли студенти повинні знайти помилки в поданому матеріалі лекції. При використанні СЛС ці помилки можуть міститися безпосередньо в схемі, а сама схема й пошук на ній помилок наводиться в кінці заняття. Пошук помилок може бути частиною самостійної роботи студентів, обговорення якої відбувається на початку наступної лекції.

Навчити студентів самостійно аналізувати матеріал та на його основі складати СЛС допомагають такі завдання: “Вивчаючи тему “Підбір сезонного персоналу в готельні підприємства” матеріал потрібно викласти у вигляді опорного конспекту. Джерело: Жукова Т. Гостиничний бізнес: підбір сезонного персоналу /Татьяна Жукова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : http://prohotelia.com.ua/2010/04/hotel_stuff/”;

або

Рис. 1. Структурно-логічна схема з теми “Характеристика основних типів засобів розміщення”

Рис. 2. Структурно-логічна схема з використанням гіперпосилань

Проаналізувавши матеріал за темою “Створення готельної мережі в Україні”, основні його положення представте у вигляді структурно-логічної схеми. Джерело: Майгер Н.В. *Создание гостиничной сети в Украине / Николай Викторович Майгер [Електронний ресурс]. – Режим доступу до вид. : <http://prohotelia.com.ua/2010/09/ukraine-hotel-chaine/>”.*

Під опорним конспектом розуміється кодування навчального матеріалу за допомогою не тільки СЛС, але й використання умовних знаків, символів, графіків, таблиць.

Застосування електронних освітніх ресурсів при організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Організація готельного господарства” також дає можливості використання СЛС.

В електронному середовищі структурні схеми можуть являти собою не просто модель, яка відображатиме основний зміст досліджуваного об'єкта, а й бути досить зручним засобом навігації [5, 6].

Елементи, що відображаються на СЛС, є гіперпосиланнями, при натисканні на які студенти можуть перейти на певну тему або розділ курсу. При роботі з подібними СЛС, які виконують функції змісту, за рахунок систематичного звернення до схеми, відбувається запам'ятовування структури теми й зв'язків між її елементами. Приклад структурно-логічної схеми з використанням гіперпосилань представлено на рис. 2.

Зазначимо, що використання структурно-логічних схем є досить дієвим способом підвищення ефективності сприйняття навчальної інформації, активізації пізнавальних процесів,

розвитку інтелектуальних умінь і мислення в цілому. А завдяки розвитку технологій відбувається розширення можливостей їх реалізації та використання. Крім того, студенти активніше підключаються до роботи зі схемами, реалізованими за допомогою сучасних електронних комп'ютерних технологій.

Використання структурно-логічних схем як спосіб візуалізації навчального матеріалу відкриває можливості не тільки швидкого засвоєння й відтворення інформації, а й застосування схем для оцінювання рівня знань студентів з вивченої теми. Під час проведення оцінювання студентів їм пропонується заповнити прогалини в існуючих схемах. Відмітимо, що такий контроль можна проводити як у кінці вивчення окремої теми, так і під час підсумкового оцінювання рівня знань.

Приклад структурно-логічної схеми для перевірки рівня знань з вивченої теми представлено на рис. 3.

Сьогодні існує значна кількість різних типів структурно-логічних схем (логічні ланцюги (послідовність процесів), логічні ланцюги із установленням зворотних зв'язків, циклічні схеми, схеми “частина – ціле”, радіальні схеми, кластер, діаграми Венна, схеми класифікації, складноструктуровані схеми та багато інших [7, 14 – 30]), які, по-перше, дозволяють викладачам варіювати способами подачі навчального матеріалу, по-друге, студентам обирати найбільш зручний спосіб для запам'ятовування й асиміляції отриманих знань.

Більшість з існуючих типів структурно-логічних схем була представлена в навчально-

Рис. 3. Структурно-логічна схема для перевірки рівня знань з вивченої теми

наочному посібнику “Організація готельного господарства в схемах і таблицях” для студентів-бакалаврів спеціальностей 241 “Готельно-ресторанна справа” і 242 “Туризм” денної та заочної форм навчання, автором якого є старший викладач кафедри туризму, готельної і ресторанної справи О. Є. Кашинська [4]. З електронним варіантом посібника можна ознайомитись на сайті наукової бібліотеки ДЗ “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ).

При використанні даного навчального посібника під час вивчення дисципліни “Організація готельного господарства” дотримуються всі основні дидактичні принципи: свідомість і пізнавальна активність; наочність; системність і послідовність; науковість і доступність; зв’язок теорії з практикою, а в підсумку – міцність отриманих знань, володіння основними методами, способами і засобами отримання, зберігання та переробки і використання технологічної інформації у професійній діяльності.

Висновки. Отже, використання структурно-логічних схем під час вивчення дисципліни “Організація готельного господарства” мало певні позитивні результати, які підтверджуються зростанням у студентів рівня їх знань, активності та зацікавленості під час проведення різних видів навчальної діяльності під час вивчення даної дисципліни. Тому ми можемо зробити висновок, що візуалізація навчального матеріалу за допомогою структурно-логічних схем є ефективним способом передачі, сприйняття, а в подальшому оперування отриманими знаннями.

Подальші дослідження будуть пов’язані з вивченням проблеми застосування інших форм і методів візуалізації навчального матеріалу, які можна використовувати під час проведення лекцій, практичних, семінарських та індивідуальних занять з дисципліни “Організація готельного господарства”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барышкин А. Г. Основные параметры визуализации учебной информации [Електронний ресурс] / А. Г. Барышкин, Н. А. Резник. – Режим доступу: http://www.npstoik.ru/vio/img/article/_2005_3_38-44.pdf.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий [Електронний ресурс]. – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/580876/grant/>.
3. Житеньова Н. В. Сутність візуалізації в навчальному процесі / Н. В. Житеньова [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць Кам’янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: Педагогічна. – 2013. – Вип. 19. – С. 18 – 21. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_ped_2013_19_8.
4. Кашинська О. Є. Організація готельного господарства в схемах і таблицях: навчально-наочний посібник / О. Є. Кашинська. – Старобільськ : Вид-во ДЗ “Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”, 2018. – Ч. 1. – 188 с.
5. Лавриненко С. В., Китаев Г. А. Структурно-логические схемы как дидактическое основание современных информационных технологий / С. В. Лавриненко, Г. А. Китаев // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – №4 (48), 2015. – С. 3 – 11.
6. Стандарт вищої освіти України. Перший (освітньо-науковий) рівень бакалавр. Галузь знань – Сфера обслуговування (24), спеціальність – Готельно-ресторанна справа (241). – К.: Міністерство освіти і науки України, 2016. – с. 22. – (Національний стандарт України).
7. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання: метод. посіб. для студ. / уклад.: Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатович, В. М. Шvirка. – Старобільськ, 2015. – 112 с.

REFERENCES

1. Baryshkin, A. G. (2005). *Osnovnyye parametry vizualizatsii uchebnoy informatsii* [Basic parameters of visualization of educational information]. Retrieved from http://www.npstoik.ru/vio/img/article/_2005_3_38-44.pdf. [in Russian].
2. Verbitskiy, A. A. (1991). *Aktivnoe obuchenie v vysshey shkole: kontekstnyy podkhod* [Active learning in higher school: contextual approach].

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

in higher education: contextual approach]. Retrieved from <http://www.twirpx.com/file/580876/grant/>. [in Russian].

3. Zhytienova, N. V. (2013). Sutnist vizualizatsii v navchalnomu protsesi [Essence of visualization in educational process]. *Collection of scientific papers Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University. Pedagogical series*, no.19, pp. 18–21. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_ped_2013_19_8. [in Ukrainian].

4. Kashynska, O. Ye. (2018). *Orhanizatsiia hotelnoho hospodarstva v skhemakh i tablytsiakh: navchalno-naochnyi posibnyk* [Organization of the hotel economy in charts and tables: educational-visual manual]. Starobilsk: Luhansk Taras Shevchenko National University Publ., vol. 1, 188 p. [in Ukrainian].

5. Lavrinenko, S. V. & Kitaev, G. A. (2015). *Strukturno-logicheskie skhemy kak didakticheskoe osnovanie sovremennykh informatsionnykh tekhnologiy* [Structural-logical scheme as a didactic foundation of

modern information technologies]. *Modern research of social problems (electronic scientific journal)*. No.4 (48), pp. 3–11. [in Russian].

6. *Standart vyshchoi osvity Ukrainy. Pershyi (osvitno-naukovy) riven bakalavr. Haluz znan – Sfera obsluhovuvannia (24), spetsialnist – Hotelno-restaurantna sprava (241)* [The standard of higher education of Ukraine. The first (educational-scientific) level of bachelor's degree. Branch of knowledge – Sphere of service (24), specialty – Hotel and restaurant business (241)]. Kyiv: Ministry of Education and Science of Ukraine, 2016, p. 22. (National standard of Ukraine). [in Ukrainian].

7. Butenko, L. L., Ihnatovych, O. H. & Shvyrka, V. M. (2015). *Strukturno-lohichni skhemy. Tablytsi. Oporni konspekty. Ese. Navchalni prezentatsii: rekomendatsii do skladannia* [Structural logic circuits. Tables. Reference notes. Essay. Educational presentations: recommendations for drafting]. Starobilsk, 112 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.03.2018

УДК 377.1

DOI:

Тетяна Якимович, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник, доцент кафедри освіти дорослих
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті представлені узагальнені результати перевірки дидактичного забезпечення професійно-практичної підготовки за особистісно-мотиваційним, процесуально-діяльним, результативно-оцінювальним критеріями. Результати експерименту дали змогу зафіксувати позитивну динаміку оцінок учнів, педагогічних працівників та експертів під час підготовки, виконання та оцінювання творчих робіт, що свідчить про ефективність та позитивний вплив запропонованого дидактичного забезпечення.

Ключові слова: професійно-практична підготовка; дидактичне забезпечення; творчі роботи; критерії; ефективність.

Рис. 1. Табл. 2. Літ. 6.

**Tetyana Yakymovych, Ph.D. (Pedagogy), Researcher, Associate Professor of the Adult Education Department
National Mukhaylo Drahomanov Pedagogical University**

THE EXPERIMENTAL EXAMINATION OF DIDACTIC IMPLEMENTATION OF THE VOCATIONAL AND PRACTICAL TRAINING

The article presents the generalized results of verification of the didactic implementation of vocational and practical training of the personality-motivational, procedural-activity, productively-evaluative criteria. Studies on the procedural-activity criterion at the preparation stage are evaluated by reflecting in the teaching materials the issues that cause the difficulties during the preparation of diploma papers for graduates of vocational and technical educational institutions. The research on the procedural-activity criterion at the implementation stage is evaluated by the effectiveness of the impact of didactic materials on the process of carrying out the creative work by the graduates (an example of creative work, instruction, methodical instructions, an electronic template for carrying out the creative work). The research on the productively-evaluative criterion is evaluated by the influence of creative work on the formation of the professional qualities of future specialists (enhancement of training motivation, creative self-realization, growth of self-esteem, the formation of a new view on the future profession, development of creative abilities, growth of the material grounds of an educational institution). At the final stage of creative work by interviewing students, pedagogical workers and experts, the effectiveness of the complex of didactic materials in general is determined.